

В. С. Ніценко

доктор економічних наук, доцент,
професор кафедри бухгалтерського обліку, аналізу та аудиту

В. І. Гавриш

доктор економічних наук, професор,
завідувач кафедри тракторів і сільськогосподарських машин,
експлуатації та технічного сервісу
Миколаївського національного аграрного університету

МЕНЕДЖМЕНТ АЛЬТЕРНАТИВНИХ ПАЛИВ ЯК НАУКОВИЙ НАПРЯМ

Енергозбереження у широкому розумінні цього терміна, тобто зменшення питомих витрат енергії та енергоресурсів усіх видів, є одним з найбільш актуальних завдань сучасного економічного розвитку в Україні. Це обумовлено низкою чинників.

По-перше, існуюча в Україні система промислових технологій формувалася протягом десятиліть за умов, які абсолютно не відповідають ані вимогам розвитку ринкових відносин, ані реаліям сучасної бізнесової діяльності. Такими умовами, зокрема, були: низькі ціни на природно-сировинні ресурси (особливо на енергоресурси), що не сприяло їх економії; низькі ціни на основні споживчі товари за низької оплати праці, що обумовило малу питому вагу доданої вартості в ціні більшості видів продукції; розвинута система бюджетних субсидій, яка викривлювала міжгалузеві цінові пропорції та призводила до штучного здешевлення одних товарів та подорожчання інших; закритий характер соціалістичної економіки, який не передбачав конкурентоспроможності вітчизняних товарів на зовнішніх ринках.

По-друге, не менш небезпечним за тенденцію до зростання виробничих витрат є збільшення залежності економіки України від імпорту окремих видів енергоресурсів. Це стосується, перш за все, природного газу, споживання якого протягом останнього десятиліття зросло більш ніж на 40 % і зараз сягає 82–88 млрд м³ на рік. На початку XXI століття це був один з небагатьох енергоресурсів, ціна на який для України була суттєво меншою за світову. Гуртові ціни на нафту та нафтопродукти в цілому не відповідали світовим ще з середини 90-х років минулого століття, що й сприяло збільшенню споживання

природного газу. Зараз питання ціни на нього та його поставок набуває дедалі більш політичного забарвлення.

Не слід перебільшувати вплив цього чинника: для більшості виробництв існуючі технології допускають заміну газу іншими видами пального, щоправда, при цьому ще збільшаться матеріальні витрати та посиляться екологічне навантаження. Виняток становлять лише окремі підгалузі хімічної промисловості, де газ (метан) використовується як сировина для хімічних реакцій і тому є незамінним. Проте, враховуючи вищезазначені негативні наслідки збільшення виробничих витрат, доцільно розглядати зменшення споживання природного газу за умов стабілізації економіки як одне з найважливіших завдань структурно-технологічних перетворень.

По-третє, сучасний стан технологічного обладнання на більшості підприємств базових галузей промисловості, а особливо у невиробничій сфері потребує негайних значних витрат на оновлення. Головним джерелом цих витрат має бути національний доход, створений всередині країни, тобто частина доданої вартості продукції, що виготовляється. За цих умов збільшення питомої ваги доданої вартості у ціні продукції, що виготовляється, слід розглядати в якості однієї з найважливіших задач подолання економічної кризи та стабілізації подальшого економічного розвитку.

Отже, актуальність енергозбереження визначається такими факторами: розвиток світової економіки з кінця XX століття обмежується вичерпністю запасів органічного палива; механізація і електрифікація виробництва зумовлює постійне збільшення енергетичних потужностей та обсягів споживання енергетичних ресурсів; застосування енерговитратних технологій, неоптимальне навантаження потужностей, недостатній рівень кваліфікації персоналу обумовлюють високий рівень використання енергетичних ресурсів при виконанні технологічних операцій.

Напрямки подальшого розвитку енергетичних приладів з двигунами внутрішнього згоряння багато в чому залежать від перспектив використання різних палив.

Як сировинна база для отримання існуючих і перспективних моторних палив можуть використовуватися як не відновлювані, так і поновлювані енергетичні ресурси.

Менеджмент альтернативних палив — це управління виробництвом та використанням альтернативних палив суб'єктами

сільськогосподарського виробництва для максимізації прибутків (мінімізації витрат) та створення на цій основі конкурентних переваг продукції товаровиробників.

Предметом менеджменту альтернативних палив є процеси впливу керуючої системи на керовану систему з виробництва та використання альтернативних палив.

Менеджмент альтернативних палив досліджує: тенденції та закономірності використання енергетичних ресурсів, у тому числі й альтернативних; управління енергозбереженням при виробництві аграрної продукції на основі енергозберігаючих технологій та машин і обладнання; управління використанням поновлюваних енергетичних ресурсів.

Менеджмент альтернативних палив є складовою і невід'ємною частиною енергетичного менеджменту.